

Omavalvontaohje alkoholijuomien tukkumyyjille

annettu 24.3.2006 Dnro 411/43/2005

STTV Sosiaali- ja terveydenhuollon
tuotevalvontakeskus

Alkoholin tuotevalvontayksikkö
PL 210, 00531 Helsinki
Säästöpankinranta 2 A, 00530 Helsinki
puh. 09-3967 270
fax. 09-3967 2798

www.sttv.fi
s-posti: atva@sttv.fi

Sisältö

Saate	s. 3
Ohje elintarvikelain mukaisen omavalvontasuunnitelman laatimiseksi	s. 4
Ohje takaisinvedosta ja ilmoittamisesta viranomaisille ja kuluttajille	s. 7

VEROTTOMIEN ALKOHOLIJUOMAVARASTOJEN ELINTARVIKELAIN MUKAINEN OMAVALVONTA

Elintarvikelainsäädäntö uudistui 1.3.2006. Laissa alkoholijuomien tukkumyyjien kannalta suurin muutos on **velvollisuus omavalvontaan** ja varastotilojen **hyväksyttäminen elintarvikehuoneistoiksi**. Alkoholijuomien tukkukauppiaiden omavalvonnan valvonnasta ja elintarvikehuoneistojen hyväksymisestä vastaa Tuotevalvontakeskus, jolla säilyy edelleen myös muu alkoholijuomien tukkumyynnin valvonta. Uusi elintarvikelaki (23/2006) on kokonaisuudessa luettavissa verkkosivuosoitteessa www.finlex.fi.

Omavalvonnan toteuttamiseksi luvanhaltijan tulee tehdä **kirjallinen toimipaikkakohtainen omavalvontasuunnitelma**. Suunnitelman laatimista varten Tuotevalvontakeskus on laatinut oheiset ohjeen ja [lomakkeen](#). Omavalvontasuunnitelma ei ole määrämuotoinen, mutta suunnitelman laadinnassa tulee ottaa huomioon lomakkeessa kuvatut osa-alueet. Ohje koskee vain verottomia alkoholijuomavarastoja, **verollisten varastojen** valvonnasta vastaavat kunnalliset elintarvikevalvontaviranomaiset.

Jos yrityksen myymä tuote saattaa aiheuttaa vaaraa kuluttajien terveydelle tai tuote on elintarvikkeeksi sopimaton, on yrityksen velvollisuus poistaa tuote markkinoilta sekä tiedottaa asiasta Tuotevalvontakeskukselle ja kuluttajille. Varautuminen takaisinvetoon ja tiedotukseen on osa yrityksen omavalvontaa. Tuotevalvontakeskuksen toimintaohje takaisinvedosta ja tiedottamisesta on tämän kirjeen liitteenä. Ohje tulee säilyttää omavalvontasuunnitelman liitteenä.

Toimintansa aloittavien tukkumyyjien toimitilojen tulee olla hyväksytty elintarvikehuoneistoksi ennen toiminnan aloittamista. Myös omavalvontasuunnitelma tulee olla jätettynä hyväksyntää varten Tuotevalvontakeskukseen. Jo toimivien tukkumyyjien tilat ja omavalvontasuunnitelmat hyväksytään porrastetusti. Tuotevalvontakeskus toimittaa elintarvikehuoneistoja koskevan hakemuslomakkeen luvanhaltijoille loppuvuodesta 2006. Hakemus, sekä sen liitteenä omavalvontasuunnitelma, palautetaan annetun määräajan kuluessa. Omavalvontasuunnitelman käsittelystä ja elintarvikehuoneiston hyväksynnästä perittäviä maksuista määrätään tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Tuotevalvontakeskus on aiemmin antanut ohjeen tukkumyyjille alkoholilain mukaiseen omavalvontaan (Dnro 63/43/2005), joka kumotaan tällä ohjeella. Lisätietoja ohjeista tukkumyyjien omavalvonnasta saa numerosta 09-3967 2761 tai osoitteesta: atva@sttv.fi

OHJE ELINTARVIKELAIN MUKAISEN OMAVALVONTASUUNNITELMAN LAATIMISEKSI

Kuvatkaa lyhyesti yrityksen toiminta (esimerkiksi yritys harjoittaa viinien maahantuontia Italiasta ja Espanjasta sekä kotimaisen oluen jälleenmyyntiä. Tuotteet myydään Alko Oy:lle, Etelä-Suomen anniskeluravintoloille ja tukkumyyjille koko maassa. Luvanhaltijalla on kyseisen toimipaikan lisäksi yksi veroton varasto Hämeenlinnassa ja yksi verollinen varasto Tampereella. Lisäksi yritys harjoittaa tuotteiden vientiä Venäjälle.)

1. Tuotteet

Merkittäkää toimipaikassa käsiteltävät tuoteryhmät.

Käymisteitse valmistettuna juomana myytävien juomien osalta varmistukaa, että juoma täyttää käymisteitse valmistetulle juomalle asetetut vaatimukset Suomessa. Teettäkää tarvittaessa laboratoriotutkimus ja säilyttäkää sen tulos omavalvontasuunnitelman liitteenä.

Luonnonmukaisesti tuotettuna markkinoitavia tuotteita ovat tuotteet, joiden nimessä on maininta luomu (esimerkiksi luomuolut) sekä myös sellaiset, joiden päällysmarkkinöissä viitataan jonkun ainesosan osalta luonnonmukaiseen tuotantotapaan (esimerkiksi luonnonmukaisesti tuotetuista rypäleistä valmistettu viini). Näiden tuotteiden osalta luvanhaltijan on hakeuduttava Tuotevalvontakeskuksen alkoholin tuotevalvontayksikön luomuvälvontajärjestelmään. Jos luonnonmukaisesti tuotettuna markkinoitavia tuotteita tuodaan EU:n ulkopuolelta, on lisäksi haettava maahantuontilupa kyseisille luomualkoholijuomille Elintarvikevirastolta.

Merkittäkää varastoidaanko toimipaikassa alkoholijuomien ohella myös muita elintarvikkeita. Näiden tuotteiden osalta teidän tulee ottaa yhteys kunnalliseen elintarvikevalvontaan, joka vastaa niiden valvonnasta.

Merkittäkää tuotteiden pakkaustyyppit. Itse etiketöitäviä tuotteita ovat sellaiset, joihin toimipaikassa tehdään koko etiketti tai valmista etikettiä täydennetään osittain. Listatkaa ne tuoteryhmät, joita toimipaikassa etiketöitään.

Kirjatkaa mitä täydentäviä merkintöjä tuotteisiin tehdään. Varoitusmerkintöjä ovat esimerkiksi varoitukset juoman korkeasta kofeiinipitoisuudesta tai juoman sisältämästä glysyrritsiinihaposta. Listatkaa tekemänne varoitusmerkinnät. Listatkaa myös tekemänne muut merkinnät. Säilyttäkää omavalvontasuunnitelman liitteenä mallit tekemistänne etiketeistä sekä erilliset pakkausmerkintäohjeet.

Varaston FiFo -kiertoperiaatteella tarkoitetaan sitä, että varastoon ensin tulleet tuotteet lähtevät varastosta ensin. Merkittäkää, jos toimipaikan varastokierrossa noudatetaan tätä periaatetta. Merkittäkää kuinka usein tuotteista tarkastetaan vähimmäissäilyvyysaika. Vähimmäissäilyvyysaika on pakollinen muiden kuin viinin, liköörin, kuohuviinin, maustetun viinin ja vastaavien tuotteiden pakkausmerkinnöissä. Merkintää ei kuitenkaan edellytetä yli 10 tilavuusprosenttia alkoholia sisältäviltä tuotteilta.

2. Juomien vastaanotto ja kuljetus

Merkittäkää tuotteiden kuljetustapa toimipaikkaan. Nimetkää mahdollinen kuljetusliike/-liikkeit. Kirjatkaa myös miten juomien kuljetus toimipaikasta on järjestetty.

Tukkumyyjä vastaa tuotteiden laadusta ja pakkausmerkinnöistä sekä siitä, että ne vastaavat niille asetettuja vaatimuksia. Merkittäkää mitkä seikat toimipaikassa vastaanotetuista tuotteista tarkastetaan. Jos samassa kuormatilassa kuljetetaan eri lämpötilavaatimukset omaavia tuotteita, tulee lämpötilan olla alinta lämpötilaa vaativan tuoteryhmän mukainen. Jos erityislämpötilaa vaativien (esimerkiksi sahti) tuotteiden kuljetuslämpötila tarkaste-

taan, merkitkää tarkastustiheys. Lämpötilaseurantojen kirjaukset tehdään erilliselle seurantalomakkeelle.

Tuotteiden jäljitettävyyden varmistamiseksi mahdollisissa takaisinvetotilanteissa erän numero on pakollinen pakkausmerkintä kaikissa tuoteryhmissä. Erän numeron voi korvata vähimmäissäilyvyysaikamerkintä, jos se on ilmaistu muodossa pp kk vv. Liittäkää omavalvontasuunnitelmaan mahdolliset erilliset vastaanottotarkastusohjeet.

Merkitkää, mitä toimenpiteitä puutteellinen tai virheellinen juomaerä aiheuttaa. Pitäkää erillistä kirjaa virheellisistä ja puutteellisista eristä sekä niiden korjaustoimenpiteistä.

3. Näytteenotto

Tukkumyyjä voi teettää kemiallisia, mikrobiologisia ja aistinvaraisia tutkimuksia varmistukseen myymiensä tuotteiden laadun ja koostumuksen. Näytteenotto voi olla säännöllistä tai pistokoeluentoista, kohdistuen esimerkiksi tiettyyn tuoteryhmään, valmistusmaahan tai valmistajaan. Lisäksi toimipaikassa voidaan teetättää kohdassa 5 mainittuja pintapuhtausnäytteitä. Tutkimustulokset on säilytettävä omavalvontasuunnitelman yhteydessä. Samoin viranomaisten ottamien näytteiden tulokset.

4. Kylmätilat

Eräiden alkoholijuomien laatu edellyttää varastoinnilta määrättyä lämpötilaa (esimerkiksi panimotuotteet). Kirjatkaa tähän kohtaan varaston ja erillisten kylmätilojen lämpötilaseurannan sekä kylmälaitteiden sulatuksen ja puhdistuksen tiheys. Lämpötilaseurantojen kirjaukset tehdään erilliselle seurantalomakkeelle.

5. Hygienia Tilojen siisteyttä on valvottava säännöllisesti. Valvonnan apuna voidaan käyttää pintapuhtausnäytteiden ottoa. Siivouksessa käytettävien pesuaineiden tulee olla soveltuvat elintarviketilojen puhdistukseen. Puhdistus- ja desinfiointiaineiden käyttöturvallisuustiedotteet tulee olla omavalvontasuunnitelman liitteenä.

Laatikaa siivoussuunnitelma, joka kattaa kaikki siivottavat kohteet ja laitteet. Siivoustiheys tulee mitoittaa toiminnan mukaan. Jos toimipaikan siivouksesta vastaa ulkopuolinen, merkitkää siivouksesta vastaava taho. Liittäkää toimipaikan siivoussuunnitelma omavalvontasuunnitelmaan.

Palautusastiat eivät saa muodostaa hygieniariskiä myytävälle tuotteelle. Niitä ei saa säilyttää samoissa varastotiloissa kuin alkoholijuomia varastoidaan. Kirjatkaa, miten palautusastioiden säilytys ja kunnostus on järjestetty.

Merkitkää minkä jätehuollon piiriin toimipaikka kuuluu tai, jos jätteet hoidetaan itse, selvittäkää jätehuolto (jäteastioiden sijoittelu, tyhjennys ja puhdistus).

Tuhoeläinten torjunta perustuu hyvään toimintahygieniaan. Toimipaikassa mahdollisesti havaituista tuhoeläimistä ja niiden torjunnasta on pidettävä kirjaa, joka on säilytettävä omavalvontasuunnitelman liitteenä.

6. Ongelmatilanteet

Asiakasvalituksista, toiminnoissa itse havaituista ja viranomaisten havaitsemista ongelmatilanteista sekä niiden perusteella tehdyistä korjaustoimenpiteistä on pidettävä kirjaa. Takaisinvento-, ilmoitus- ja tiedotusohje tukkumyyjille sellaisia tilanteita varten, joissa havaitaan, että tuote saattaa aiheuttaa vaaraa kuluttajien terveydelle tai tuote on elintarvik-

---

keeksi sopimaton, on annettu erikseen tämän ohjeen mukaan. Ohje tulee säilyttää omavalvontasuunnitelman liitteenä.

7. Päivitys Ajantasaisen omavalvontasuunnitelman on oltava kaikkien toimipaikassa työskentelevien saatavilla. Lisäksi se on pyydettäessä esitettävä viranomaisille. Suunnitelman kattavuus, oikeellisuus ja ajantasaisuus on tarkistettava säännöllisesti ja suunnitelmaa on päivitettävä tarpeen mukaan (esimerkiksi lainsäädännön tai toimintatapojen muuttuessa). Koko henkilökunta, myös toimipaikassa tilapäisesti työskentelevät, on koulutettava omavalvontaan ja perehdytettävä uudelleen aina, kun suunnitelmassa tapahtuu muutoksia.

OHJE ALKOHOLIJUOMIEN TUKKUMYYJILLE TAKAISINVEDOSTA JA ILMOITTAMISESTA VIRANOMAISILLE JA KULUTTAJILLE

Jos tukkumyyjällä on syytä epäillä, että sen maahantuoma tai jakelema alkoholijuoma ei ole elintarvikkeen turvallisuutta koskevien vaatimusten mukainen, tukkumyyjän on aloitettava välittömästi toimet kyseisen tuotteen poistamiseksi markkinoilta ja ilmoitettava tästä Tuotevalvontakeskukselle. Jos juoma on jo mahdollisesti ehtinyt kuluttajille, tukkumyyjän on tehokkaalla ja täsmällisellä tavalla ilmoitettava kuluttajille syy poistamiseen tai tarvittaessa varmistettava, että kuluttajille jo toimitetut tuotteet palautetaan, jos muut toimenpiteet eivät ole riittäviä korkeatasoisen terveyden suojelun saavuttamiseksi.

Toimijan velvollisuudet, kun tuote ei ole elintarvikkeiden turvallisuutta koskevien vaatimusten mukainen ja kun tuote on mennyt jo kuluttajille, ovat

1. poistaa elintarvike markkinoilta (takaisin veto),
2. ilmoittaa takaisinvedosta valvontaviranomaisille ([Tuotevalvontakeskus](#)); sekä
3. ilmoittaa kuluttajille tuotteen virheestä ja takaisinvedon syystä sekä tuotteiden palauttamistavasta (esimerkiksi palauttamisesta ostopaikkaan).

1 Takaisin veto

Toimijan tulee itse arvioida riski, mikä ei-turvallisen elintarvikkeen nauttimisesta aiheutuu. Arvioinnissa on syytä ottaa huomioon varovaisuusperiaate ja arvioida riskiä pahimman mahdollisuuden mukaan. Viranomaisen tehtävänä on arvioida tehtyä riskinarviointia ja tehdä yhteistyötä toimijoiden kanssa.

Esimerkiksi tuotteen mikrobiologinen kontaminaatio tai yliherkkyyttä aiheuttavan ainesosan ilmoittamatta jättäminen ovat syitä, jolloin tuote on yleensä aina vedettävä pois markkinoilta. Tuotteet voidaan joutua vetämään pois markkinoilta myös esimerkiksi korkeiden vierasainepitoisuuksien, lisäaineesäädösten rikkomusten ja vakavien koostumusvirheiden vuoksi. Tällöin Tuotevalvontakeskus varmistaa valvontakäytien yhteydessä sekä muilla tavoin, että tuotteiden takaisin veto on toteutettu ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin tuotteiden poistamiseksi myymälöistä ja anniskelupaikoista.

Elintarvikealan toimija on vastuussa markkinoilta poistettujen elintarvikkeiden palauttamisesta, korjaamisesta tai hävittämisestä. Virheestä riippuen tuotteet voidaan saattaa määräysten mukaisiksi (esimerkiksi yliherkkyyttä aiheuttavan ainesosan merkintä), käyttää muuhun kuin elintarviketarkoitukseen tai hävittää.

2. Ilmoittaminen viranomaisille

Toimijan tulee heti ilmoittaa takaisinvedosta [Tuotevalvontakeskukseen](#) (p. 09-3967 270). Virasto ottaa kantaa aiotun takaisinvedon riittävyteen. Mikäli virhe viraston arvion mukaan edellyttää välittömiä viranomaisten toimia, virasto laatii tiedotteen asiasta viraston verkkosivulle. Virasto ratkaisee myös, lähetetäänkö asiasta tieto muihin EU-jäsenmaihiin elintarvikkeita ja rehuja koskevan nopean hälytysjärjestelmän (RASFF -järjestelmä) kautta.

3. Kuluttajien informointi

Kuluttajille aiheutuvien riskien ehkäisemiseksi toimijan tulee julkaista lehti-ilmoitus sekä laatia tiedote Suomen tietotoimistolle (toimitus@stt.fi). Tiedotteessa ja lehti-ilmoituksessa kuluttajalle kerrotaan mistä tuotteesta ja tuote-erästä on kyse sekä tuotteesta olevasta virheestä. Jos on kyse koko Suomessa markkinoitavasta tuotteesta, ilmoitus julkaistaan lähtökohtaisesti maan suomen- ja ruotsinkielisissä päälehdissä. Jos tuote on markkinoilla vain tietyillä alueilla, käytetään näiden alueiden lehtiä. Toimijan tulee antaa virastolle te-

kemässään takaisinveitoilmoituksessa selvitys siitä, miten yritys aikoo hoitaa ilmoittamisen kuluttajille tehokkaalla ja täsmällisellä tavalla.

Esimerkki tukkumyyjän ilmoituksesta Tuotevalvontakeskukselle virheellisestä alkoholijuomasta

Lasinsiruja X-oluen pulloissa

Tuote

- X-olut, alkoholipitoisuus 4,7 tilavuusprosenttia, pullokoko 0,33 litraa

Vähimmäissäilyvyysaika

- 30.6.2006

Erän tunnus

- Sama kuin vähimmäissäilyvyysaika

Valmistaja

- Firma Oy

Missä tuote on markkinoilla

- Koko maassa Z-ketjun myymälöissä sekä Tampereen alueen ravintoloissa (ravintoloiden nimet K, L, M)

Virhe

- Valmistuksen aikana tuotteeseen on joutunut lasinsiruja.

Toimenpiteet

- Firma Oy on ryhtynyt toimenpiteisiin tuotteen markkinoilta vetämiseksi ja julkaissut asiasta lehdistötiedotteen (lehdet A ja O). Lisäksi kuluttajia tiedotetaan maksullisella ilmoituksella.

Asiakaspalautukset

- Tuotteen ostajia pyydetään palauttamaan tuotteet osoitteeseen Firma Oy, X-katu 2, 12345 Paikkakunta. Ostos hyvitetään.

Lisätietoja

- Tuotepäällikkö YY, puhelin (12) 345 678